

Проект за преиздаване на трудовете на доктор Гатева,
препис: Стамена Христова
преподавател – сугестопед по английски и български език в детската градина,
гр. Варна

Източник: сборник „СУГЕСТОЛОГИЯ И ОБУЧЕНИЕ“ 1987, стр. 39-44

ПРЕПОДАВАНЕ НА НОВО УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ЧРЕЗ МЕЛОДРАМА И РЕЦИТАЛ

н. с. I ст. к. п. н. Евелина Гатева

Мелодрамата и рециталът като музикално-драматични жанрове са познати главно в две разновидности: реч, съпроводена оркестрова музика с цел засилване на емоционалното въздействие върху аудиторията и музикално-драматическо произведение с пресилена емоционалност и нравствена тенденциозност на фабулата. Мелодрамата и рециталът, прилагани в сугестопедията за преподаване на ново учебно съдържание, имат по-скоро връзка с първия вид, но и се различават съществено от него. В сугестопедичната мелодрама музиката не подчертава значението на текста, а гласът на обучениия преподавател като нов инструмент подчертава психологическото значение на музиката. Музиката е концертен фон, на който се подава учебното съдържание. Раздвояването на вниманието на обучаващите се ту към музиката, ту към текста освобождава от една страна психиката от уморителната концентрация, а от друга страна постоянно я ангажира в една спокойна мисловна дейност.

Първите опити с този жанр започнаха от 1971 г. в обучението по различни предмети на ученици от 10 клас, след това при обучението в началния курс на 122

експериментално училище и в чуждоезиковите курсове в НИИ по сугестология. Експериментирахме над 100 цялостни произведения от предкласическа, класическа, романтична и съвременна музика, фолклорна, джазова и естрадна музика на повече от 30 различни композитори.

След отчитане на резултатите от някои психопедагогически наблюдения, беседи, проучвания на документация и обработка на психопедагогически текстове през 1976 година стигнахме до музикална програма в две части за подаване на ново учебно съдържание /нов урок/:

а/ Активен сеанс, наричан от нас „сугестопедична мелодрама“ и

б/ Пасивен сеанс, наричан от нас „сугестопедичен музикален рецитал“.

В активния сеанс – мелодрамата – учебното съдържание се поднася на фона на цялостни циклични произведения предимно от виенската класика и от ранния романтизъм. Подбраните от нас произведения, в които силно изразени човешки чувства са подчинени на логиката, създават условия за концентративна психорелаксация в обучаващите се и в обучаващите. Учебното съдържание на урока, което представлява смислово завършена и уедрена методическа единица в предварително художествено обработено в рамките на целия урок като литературно-музикално произведение. Това позволява урокът да се прочете от обучения от нас преподавател на фона на музиката с интонации, които са в хармония с музикалните мисли и чувства. Така се усилва и мелодизацията на речта и нейното музикално въздействие, което подпомага усвояването на новия материал. Обучаващите се активно следят изчитането на текста и си вземат бележки.

В пасивния сеанс – музикалния рецитал – същото учебно съдържание се поднася от обучения преподавател в съвсем различна интерпретация от първото изчитане. Тук той чете в нормална житейски-комуникативна реч на фона на музикални произведения, които подпомагат създаването на състояние на

самовглъбеност и психорелаксация /предкласическа музика/. На пръв поглед изглежда, че обучаващите се не следят текста, тъй като и книгите са затворени. Всъщност те следят всичко, което става в класната стая без напрежение.

В дните за разработки обучаващите се спонтанно имитират състоянията от сеансите – емоционална, но балансирана активност и освободена от напрежение рационалност. Тези състояния подпомагат интензификацията и ефективността на учебно-възпитателния процес.

Естетико-възпитателният, нравствено-възпитателният, мотивиращият и катарзисният ефекти от мелодрамата и рецитала като жанрове на изкуството са в неделимо единство с пряката дидактична задача.

В сугестопедичните музикални програми, които използваме като концертен фон за подаване на ново учебно съдържание, са включени следните музикални жанрове: симфония, инструментален концерт /за активните сеанси/, сюита, прелюд, fuga, токата и фантазия /за пасивните сеанси/. В симфониите и инструменталните концерти поне една част е изградена в сонатна форма. Тя представлява връхна точка в развитието на музикалните форми. Ражда се през 18 и 19 векове в творчеството на изтъкнати философи-музиканти. Техният път е трасиран от музикално-философските търсения на композиторите от така наречения предкласически период: Корели, Вивалди, Бах, Хендел, и др. Но Виенските класици: Хайдн, Моцарт, Бетховен успяват да създадат съвършена музикална форма. Класическата сонатна форма се изгражда на основата на развитието на най-малко две контрастни теми: главни и странични. За разлика от предхождащата предкласическа сонатна форма /където контрастността е поднесена деликатно и пестеливо/, както и за разлика от романтичната или съвременната контрастна форма /където контрастността в развитието си не познава граници/, то виенската класическа сонатна форма се отличава с пълна уравновесеност на всички музикално-изразни средства. Четирите основни

темперамента в човека са изразени чрез ясна музикална логика и са балансирани в различните части на произведението. Тук липсват монотонните ритми и строгостта на музикалната предкласическа мисъл и няма бурните афекти и тежката меланхолия, характерни за романтизма и постромантизма. В творчеството на виенските класици балансът на логиката и чувствата е отразен в закономерни съотношения не само в сонатната форма, но и в постройката на цялото циклично произведение на принципа на златното сечение.

В сугестопедията подборът на произведенията не се прави само въз основа на идейно-художествената и възпитателна стойност на произведенията, а въз основа преди всичко на експеримента, който показва дали произведенията подпомагат създаването на условия за концентративна психорелаксация.

Музикалните програми по години на експериментиране от 1971 до 1979 г., са публикувани в книгата „Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес“ /Е. Гатева, С. 1982/, придружени от кратки музикално-теоретични обяснения и примерен анализ на произведение в помощ на преподавателя /стр. 248-271, 345-352, 372-404/. Резултати от комплексни изследвания върху мелодрамата и рецитала при чуждоезиково обучение на ученици и възрастни са дадени във „Взаимодействие между говорните и музикалните интонации при усвояване на ново учебно съдържание“, Е. Гатева, Кандидатска дисертация, С. 1985 г.

През 1972 г. подадохме таблицата за умножение и деление във вторите класове на 122 експериментално училище чрез музикален сеанс на фона на „Детска симфония“ от Й. Хайдн и художествено оформени табла с фонови картини. Резултатите от усвояване на табличното умножение и деление бяха много добри.

В 1978 г. изготвихме музикални рецитали по математика във връзка с художествено-дидактичния материал, включен в нашите телевизионни опери

„Земята на децата“ /глобална тема – събиране и изваждане без преминаване на десетицата/ и „Свят приказен“ /събиране и изваждане с преминаване на десетицата/. Материалите са публикувани в книгата „Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес“ /стр. 353-358/. Сеансите бяха експериментирани от З. Даскалова и резултатите публикувани в сп. „Народна просвета“ бр.6, 19801 както и в защитената ѝ кандидатска дисертация /1984 г./.

И така сугестопедичната мелодрама и рецитал представлява синтез на увеличено и усложнено по обем и художествено обработено учебно съдържание, междупредметни връзки, подобрени циклични произведения от класическа музика като фон за хиперболизирано от една страна и художествено от друга страна подаване на учебно съдържание. Освен учебно-възпитателния ефект, улесненото усвояване на увеличен обем от информация и намаляването на умората има и психотерапевтично-психохигиенен ефект.